

PEPA-MASAKI MO FAKAATAGA

FAKAMAINAGA MO TINO-TUSIFAKAMOLEMOLE MAI

Immigration New Zealand
TE RATONGA MANENE

Department of Labour
TE TARI MAHI

Te laupepa tenei ka fesoasoani atu ki a koe o fakafonu te Pepa-Masaki mo Fakaataga, (NZISS Foomu Napa 1007). Te foomu ka taku i te laupepa tenei me se "Pepa-Masaki".

FAKAMATALAGA MO TINO KATOA

E fai mo a te pepa tenei?

A tino tusifakamolemole ke mai ki Niu Sila, e manakomia ke i se tulaga foitino malosi (te laupepa ki tulaga manakogia o te foitino malosi NZIS 1121, tenei e faotasi atu, e fakamatala `lei atu i ei. Te Pepa-Masaki (NZIS 1007) e fakamau ei a mau e uiga ki tou foitino malosi telá te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila e `tau o iloilo ne ia te tulaga `tau mo te se `tau e manakogina.

Afea e fakaogā ei ne au te pepa-masaki tenei?

E `tau mo koe o fakaogā te pepa-masaki tenei manafai koe e tusifakamolemole ki se saolotoga (visa) toetoe me se taliaaga ki Niu Sila mo te fakamoemoega o nofo atu taileva i te 12 masina io me ko `sala tou **nofotumau**.

Kae a māfai e faulu atu toku pepa-masaki mo taku toe tusifakamolemole?

Kafai koe e tusifakamolomole ki tou nofotumau, e manakogia ne koe se pepa-masaki foou.

Ka se manakogina se papa-masaki foou māfai se saolotoga toetoe (visa) me se taliaaga (permit) manafai ne isi sou pepa-masaki ne faulu atu taluai i loto o te 2 tausaga. Te tino e fai ne ia ou pepa ka fai atu ma manakogia tou pepa-masaki.

Ko ifea e fano au ki ei o fai te iloiloga ki masaki?

I fenua ko la te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila e iai e iloa ne ana Tokitā mo Tino-fakaata filifilia, te pepa tenei e `tau ke fakafonu ne se tino-galue mo se tino-fakaata. Fakamolemole `sala ki loto i te motou laina (website at www.immigration.govt.nz/paneldocor) ki se tokitā filifilia e nofopili atu ki a koe.

Kafai koe e nofo i se fenua te la seai se tokitā filifilia i ei, ko tino-galue fakapitoa (registered practitioner) maise ko tino-galue i te outou fakaimasaki, e mafai ne ia o fakafonu a te pepa-masaki.

Ke manatua: E seai ne tokitā filifilia i Niu Sila. Kafai koe e i Niu Sila kae seai se au tokitā, fakamolemole `sala ki loto o tusitelefono ki te fakasologa o tokitā-galue e pili ki a koe.

E pefea te leva e fai ei te iloiloga ki masaki?

Ka mafai koe o faitali ki te avanoaga ke fai tou iloiloga ki masaki, telā e lava e iloa taimi ko i tuai o faulu atu tau tusifakamolemole ki te Matagaluega Oloolo-malaga. I taimi e toka ei tau iloiloga ka ati ko te lua ki te tolu vaiaso ko maua ei ne koe tau pepa-masaki ko toka mai i te tino ne iloilo ne ia koe.

E tāua ke manatua: Kafai e isi se ou masaki, io me se talavaiga masani ki antibiotics, fakamolemole taofi mua tau iloiloga ki masaki ke `lei fakālei koe.

Ne a e vau mo au ki te iloiloga ki masaki?

- Te Pepa-Masaki mo te Fakaataga o fatafata, (NZIS 1007), mo vāega A, H, I mo te J ko oti ne fakafonu.
- Tou pasipoti fakaogā, mo fai te fakamaoniga.
- E tolu atapei faka-pasipoti.
- Ne matafaitau / kilo `mao e fakaogā ne koe.
- Ne lipooti masaki fakapitoa, maise e iloa ki se masaki patino o koe.
- Fakamatalaga ki ne talavaiga o vailakau e tausi koe ki ei, (e aofia i ei a igoa o vailakau mo fakoagaga).

E mafai o mai māua mo se tino ki te iloiloga ki masaki?

A'o, e mafai o aumai koe mo se tino ki te iloiloga ki masaki, me se fakamatalamuna. Ma manako koe ki se fakamatalamuna, fakamolemole fakatoka ne koe maimua ko i tuai te iloiloga kae fai ki Tino iloilo masaki ma fakatonu te avanoaga o tau iloiloga, me ka aumai se au fakamatalamuna.

A tau fakamatalamuna ke `tau se tino e isi se ona atamai kae galue foki i ei io me kafai e se mafai, se tino te la e mafai kae fakaaloologia i te fakapotopotoga a tino koutou.

Se a e tau ke fai i te fakafonuga o te pepa?

Te pepa-masaki tenei e tolu ona vāega, katoa e`tau ke fakafonu i te Gana-Peletania.

- te iloiloga o te tuputupu-malosi ne te Tino-iloilo Masaki.
- te fakaataga o fatafata, mo
- toto mo mimi e āsi.

Niisi tino-iloilo masaki e toka a meafaigaluega e oti katoa i ei a vāega e`tau o fakafonu ei te pepa-masaki, a ko niisi e fai a fakaataga mo āsiga fakātea. E mafai koe ma manakogina o puke fakatautau ne toto mo mimi i potu o tokitā.

Kae pefea a Tamaliki?

A tusifakamolemole katoa fakatasi ei tamaliki mo pepe fatoā fanau, e manakogina ke faulu mai ko oti ne fakafonu a pepa-masaki, io me fai e tasi fakese mo latou.

- Tamaliki mailalo o te 16 e`tau o fakatasi atu ki ei ona mātua me ko tino-tausi, i taimi o te iloiloga ki masaki.
- Te fakaataga o fatafata e se manakogina ki tamaliki mailalo o te 11 tausaga.
- Tamaliki mailalo o te 15 e se masani o manakogina ke fai ne āsiga fakapitoa o lotou toto, vaganā e isi se fakamataku io me se pogai tau masaki ko fatoā mafai ei.
- Tamaliki mailalo o te 5 e se masani o manakogina ke puke fakatautau mai ne mimi i ei.

Ko ou tiute

- **E`tau mo koe o fai a`togi.** Te tino-tusifakamolemole, me ko mātua me ko tino-tausi o se tamaliki-tusifakamolemole, e`tau o`togi ne koe te iloiloga ki masaki, te fakaataga o fatafata, ko āsiga o toto mo mimi, mo isi aka lipooti fakapitoa me ko āsiga faopoopo aka e manakomia.
- **E`tau mo koe o faipati tonu.** Fakamatalaga se tonu i tou pepa-masaki ka mafai o iku ki te se talia o tau tusifakamolemole, se saolotoga me se taliaaga ne avatu ka`solo kae, kafai a koe e i Niu Sila, a koe ko manakogia ke tiaki a te fenua.

Se a ka tupu maitua atu?

A tou pepa- masaki e aogā ki te tolu masina mai te pomasina ne saina ei ne te tino iloilo-masaki. Faulu ou pepa ko toka, fakatasi mo te Fakaataga o fatafata mo mau āsiga ne fai, mo tau tusifakamolemole ki se saolotoga (visa) me se taliaaga (permit) i loto i masina konei e tolu. Kafai koe e isi se faitu te la e fakasetonu ei a filifiliga ki tulaga`tau ki tou foitino malosi, te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila, io me ko ana tino iloilo-masaki filifilia ka toe fakamolemole atu mo ne isi mau faopoopo aka mai i a koe. Te faitu la tenei ka onoono ki se lipooti mai i tino ne fai ke toe fakasoko a āsiga te la ei ko mafai ne koe o fai i se isi aka tokitā. Kafai e isi se pokotiaga masani e pokotia ei koe, ka isi se fesoasoani ki tou tulaga manafai e maua mai i a koe ne mau e uke mo tou pepa ei fakatasi i ei a lipooti foou a tino atamai fakapitoa.

FAKAMAINAGA KI VĀEGA TAKITASI O TE PEPA-MASAKI

VĀEGA A: FAKAMATALAGA TOTINO O KOE

I te vāega tenei e fakamasako mai ei a koe mo te vaegā galuega me se taulotoga ka fai ne koe i Niu Sila. Fakamolemole fakafonu mai te vāega tenei ko i **tuai** o fano koe ki te tokitā. E tāua ke tali

ne koe a fesili katoa ona ko mau mai i a koe ka fakatalitonu ei i tou pepa-masaki e olotasi mo tau tusifakamolemole.

VĀEGA B: TALAMUA O MASAKI

Te vāega tenei e talatoetoe mai ei talamua o masaki o koe, e fesoasoani ki te Tino iloilo-masaki mo te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila ke malamalama i tulaga foitino malosi o koe. Fakamolemole fakafonu te vāega tenei katoa mo te Tino iloilo-masaki io me ko tena sui (penei, te neesi tu). Kafai e se mautinoa

‘lei i a koe se feitu tau ki talamua o ou masaki, fakamolemole fai sau tautoga ki ei. Kafai e isi ne ou lipooti tusi mai i niisi aka tokitā mo ne fakamatalaga ki tulaga masaki e nofo mo koe, ka fesoasoani te na ki a koe, ke aumai katoa ne koe ki tau iloiloga.

VĀEGA C: KO TAU TAUTOGA

Te vāega tenei ko koe ke saina i mua o te tokitā te la e iloilo ne ia koe. Tamaliki mailalo o te 16 e se talia ke saina ne latou o lotou tautoga; se mātua me ko tino-tausi ke saina mo latou. Kafai ko saina ne koe te tautoga, a koe ko tauto ki mea konei:

- I a koe e malamalama i fakamainaga mo fesili i te vāega A mo te B o te pepa ko la a mau katoa e fakaasi i ei e uiga mo koe e tonu, sao kae kātotoa.
- I a koe e malamalama i te tautoga tenei e fakasino foki mo te Fakaataga o fatafata mo āsiga fakapitoa ne fai.
- I a koe ka fakailoa ki te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila so se meatonu me se mafuliga ki tulaga o tou foitino malosi te la e mafai o fakasetonu ei te tali ki tau tusifakamolemole mo se taliaaga me ki se saolotoga.
- I a koe ko talia atu te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila o fai so se fakasakoga e loto ki ei e `tau e uiga mo mau ne maua i loto i tou pepa, kae ke mafai o fai atu a mau konei ki isi aka fakapotopotoga a te Mālō (e `kau i ei te Magaluega Fakaimasaki mo fakapotopotoga i tua atu) ke fai manatu e uiga ki tou tulaga talia o malaga mai.
- I a koe ko talia atu so se fakapotopotoga tau fakaimasaki o Niu Sila ke avatu a mau e uiga ki tulaga tau ki tou foitino malosi ki te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila.

- I a koe ko talia atu te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila o fautua ki te tino e a ia te tusifakamolemole e tusifakamolemole mai mo se saolotoga me se taliaaga te la e kau i ei te pepa-masaki tenei, e tusa ko taumafaiga ne fai mo te ikuga o sukesukega ne oko ki ei e uiga ki tulaga foitino malosi e pelā e iloa mo fakanofoga ki te pepa-masaki tenei mo ne mau aka penei.
- I a koe ko loto o fai ne koe a `togi mo te iloiloga ki masaki tenei kae ko loto koe i a koe me ko tau tama ke fai, kae panaki mo koe te `togi, mo se isi aka iloiloga ki masaki e manakomia ne te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila.
- I a koe ko loto ko te Tino iloilo-masaki e fakatoka ne ia te pepa ke taku atu ki te Matagaluega Oloolo-malaga Niu Sila so se mau e manako mai e uiga ki tou foitino malosi io me ko tau tama.
- I a koe e malamalama me kafai koe e fai ne fakamatalaga se tonu, me fai se, me ne mau e fakaloiloio io me fuli ei te pepa tenei i se auala, a tau tusifakamolemole ka se talia, io me ko tou saolotoga me ko taliaaga ka fakaseai, te na i ei a koe ko taia i te tulafono kae ko tau o fakasala me pei ki te falepuipui.

VĀEGA D: ILOILOGA KI MASAKI

A fesili i te vāega tenei ka fakafonu ne te Tino iloilo-masaki o fakamau tou tulaga tuputupu malosi i te foitino. Te faka-fonuga o te vāega te nei ka aofia i ei a sukesukega ki totoga o te foitino te la ei ka manokomia ke ui a gatu i naai koga ko na e āsi. Tou mālugā mo tou `mafa, tau kilo, fakalogo mo isi aka galueluega o te foitino ka fua katoa. Te tino e fai ne ia te sukesukega ka fakalogologo foki ki tātā o te fatu kae puke te maluga o tou toto, ka mafai foki o fai niisi aka āsiga ki tulaga o tou mafau, te malosi o te māmā me ko isi aka feitu tāua o te foitino. Niisi o

sukesukega konei e mafai o fai ne neesi e sui ei te Tino iloilo-masaki fakapitoa.

A fafine mātua i taki 45 tausaga ki luga e manakogia ke asi o lotou u. Kafai e to koe i ei, e mafai ne koe o fili se au tino atamai fakapitoa ke āsi ne ia koe io me kafai ne isi se asiga ko oti ne fai ne koe taluai penei (ne oti ne fai i te ono masina ko teka) fakaasi te lipoti o tau āsiga te na.

VĀEGA E, F & G: TALA O ĀSIGA O MIMI MO TOTO TE FAKAMATALAGA TOETOE A TE TINO ILOILO-MASAKI E UIGA KI MAU NE MAUA I TE ĀSIGA MO TENA TAUTOGA

A vāega konei e fakafonu ne te Tino iloilo-masaki ma oti ana iloiloga ki a koe kae ko oti ei ne iloa ne ia a tala ki te fakaataga ki ou fatafata mo āsiga ki ou toto mo mimi.

TE FOOMU KI TE KOGA ĀSI TOTO MO MIMI

A tino-tusifakamolemole katoa mai te 15 tausaga ki luga, e `tau e iloa o fai te āsiga masani o toto. Ko isi aka āsiga o toto ka mafai o toe fai ma manakomia mai ne te tokitā fakatau ki tulaga o tala fakasolo o ou masaki io me ko mau mai te iloiloga ne fai, penei-manafai koe e maua ne te suka.

A koe ka manakogina ke puke fakatautau tou toto mo te mimi ke āsi. Maimua i te vāega kamata o te foomu tenei e fakapatino mo te Tino iloilo-masaki ke iloa me ne a āsiga e manakomia ke

fai. E `tau mo koe o fakafonu te suā feitu o te foomu tenei mo fakamatalaga totino o koe, kae saina te tautoga i mua o tino ne puke ne ia tou toto. Te laupepa tenei ka `sae mai te pepa-masaki kae `tau o fano mo koe manafai ko fano koe o āsi tou toto.

Tamaliki mailalo o te 15 e mafai i se taimi o fai ke āsi o lotou toto, mafai e isi ne fakailoga masaki i a latou io me isi ne mau masaki kae fakamataku i ei.

VĀEGA O TE FAKAATAGA O FATAFATA

A tamaliki-tusifakamole katoa mai te 11 tausaga ki luga e `tau o fai a fakaataga o lotou fatafata ke āsi ei mo te masaki ko te TB e fakamaonia foki ei a isi aka tulaga masaki i a latou. Te fakaataga tenei se mea e `tau e iloa o fai faitalia me ne isi se ou lipooti o tau fakaataga toetoe ne fatoā fai atu. (Te lipooti o te fakaataga toetoe ki fatafata e iloilo i ei na ko te masaki ko te TB).

Te laupepa tenei ka `sae keatea mai te foomu tonu kae ke fano mo koe i taimi e fakaata ei ou fatafata. Fakamolemole tali a fesili

J1 ki te J6 maimua o fai tau fakaataga kae e se saina mua tau tautoga vaganā ko koulua ake mo te Tino-fakaata.

Kafai e seai ne mau fakasetonu i te lipooti a te Tino-fakaata, e se tau foki o avatu tou ata ki te Mataluega Oloolo-malaga Niu Sila.

Fafine faitama mo tamaliki mailao o te 11 tausaga e se fai ne fakaataga ki o lotou fatafata.